

ZAGŁADA WARSZAWY (cz. I) 1939-1945

PLAN PABSTA Die Neue Deutsche Stadt Warschau

„Plan zniszczenia Warszawy z 1940 roku należy do najhaniańszych dokumentów w dziejach cywilizacji europejskiej”
[z raportu *Straty wojenne Warszawy 1939-1945*, opracowanego w 2004 roku na zlecenie prezydenta m.st. Warszawy Lecha Kaczyńskiego].

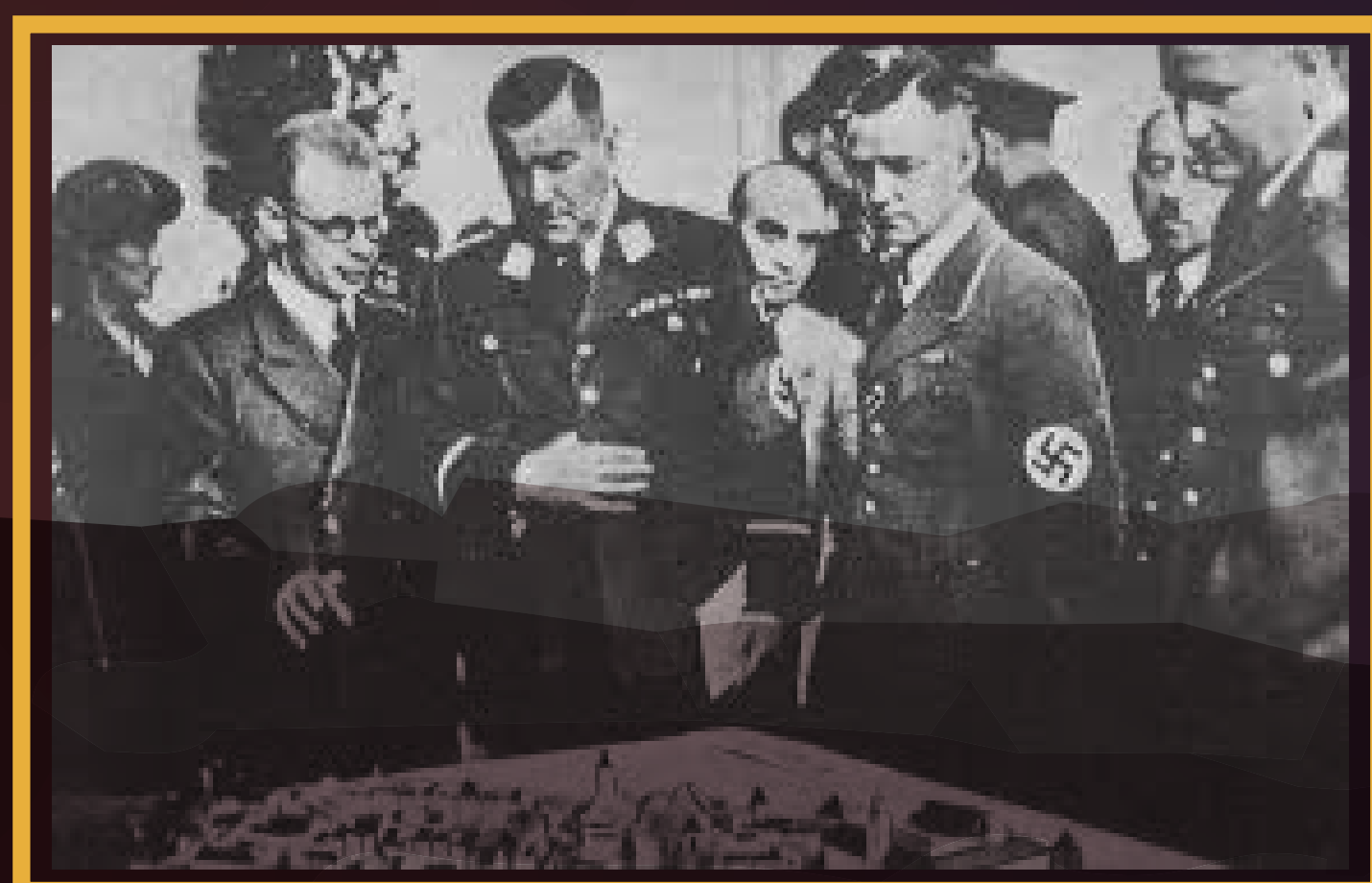
PLAN PABSTA

- niemiecki plan urbanistyczny będący częścią **Generalnego Planu Wschodniego**
- zakładał całkowitą przebudowę Warszawy i uczynienie z niej miasta dla nowej niemieckiej elity – **Die Neue Deutsche Stadt Warschau**
- opracowany przez architektów **Huberta Groša** i **Otto Nurnbergera**
- nadzór nad pracami objął inż. **Friedrich Pabst**, od jesieni 1939 roku **nazistowski architekt miasta Warszawy**
- plan powstawał w latach 1939-1942
- pierwsza wersja, zaprezentowana **6 lutego 1940 roku**, zadedykowana generalnemu gubernatorowi **Hansowi Frankowi**



„Führer omówił z generalnym gubernatorem ogólną sytuację, zaaprobował jego pracę w Polsce, w szczególności zburzenie zamku w Warszawie, nieodbudowanie tego miasta, wywóz dzieł sztuki”
[zapis w dzienniku Hansa Franka z października 1939 roku].

Friedrich Pabst (w okularach) w towarzystwie niemieckich dygnitarzy dystryktu warszawskiego nad makietą „nowej” Warszawy.



PRELUDIUM

Wrzesień 1939

- lotnictwo niemieckie celowo bombarduje całe kwartały ulic
- oszczędzone zostają te fragmenty miasta, które miały zostać zachowane jako dowód rzekomego **germańskiego porządku na Wschodzie**

Październik 1939

- okupant wydaje **zakaz odbudowywania miasta** ze zniszczeń oraz jego rozbudowy

„W sprawie Warszawy Führer postanowił, że odbudowa tego miasta jako polskiej metropolii jest absolutnie wykluczona. Führer życzy sobie, żeby [...] Warszawa zeszała do rzędu miasta prowincjonalnego” [zapis w dzienniku Hansa Franka z lipca 1940 roku].

ZAŁOŻENIA PLANU

- wyburzenie ok. **95%** zabudowy miasta
- radikalna zmiana układu urbanistycznego
- budowa **kompleksu 10 osiedli mieszkaniowych** wokół nowego centrum miasta dla niemieckiej elity (**Ostgruppehaus**)
- ograniczenie znaczenia miasta do roli **tranzytowego węzła komunikacyjnego** na osi zachód-wschód oraz **ośrodka zbrojeniowego**



Zmniejszenie powierzchni Warszawy
Redukcja populacji

31 sierpnia 1939 – 141,5 km²
po realizacji planu – 15 km²

90%

31 sierpnia 1939	1,3 mln*
po realizacji planu	130 tys.
z czego:	
część lewobrzeżna (śródmiejska)	100 tys. (niemiecka elita)
część prawobrzeżna (peryferyjna**)	30 tys. (polscy niewolnicy***)

* siódma metropolia w Europie pod względem liczby ludności – po Moskwie, Londynie, Paryżu, Leningradzie, Berlinie, Rzymie i Wiedniu

** prawobrzeżne peryferia na Pradze planowano przekształcić w obóz koncentracyjny (KL Warschau)

*** w planie nie uwzględniono Żydów, stanowiących w 1939 roku 1/3 ludności miasta (według planu tzw. dzielnica północna miała przestać istnieć)

EPILOG?

Grudzień 1943

- Friedrich Pabst ginie w zamachu** zorganizowanym przez Polskie Państwo Podziemne u wylotu ul. Daniłowiczowskiej w kierunku ul. Nowy Przejazd



Ze względu na klęski ponoszone na frontach Niemcy odłożyli realizację planu Pabsta na później. Do koncepcji przebudowy Warszawy „w duchu niemieckim” wracali kilkakrotnie. Jednak dopiero wybuch powstania warszawskiego okazał się znakomitą sposobnością do częściowej realizacji tego barbarzyńskiego planu.

PLAN M.ST. WARSZAWY

W GRANICACH Z 1939 ROKU



Skala: 1 : 25 000

 Projektowane granice Die Neue Deutsche Stadt Warschau

 Zabudowa, która miała zostać zachowana jako dowód „ciągłości niemieckiego osadnictwa na Wschodzie”

 Nazistowska infrastruktura, która miała być wkomponowana w tkankę urbanistyczną starówki

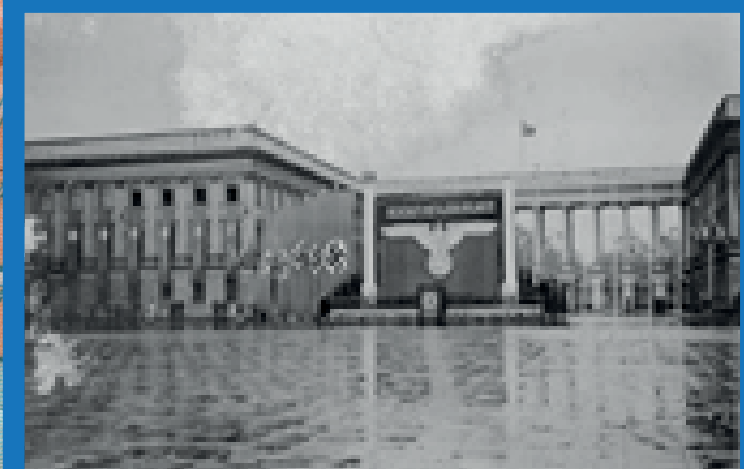
Architektura czasów saskich – Pałac Brühla



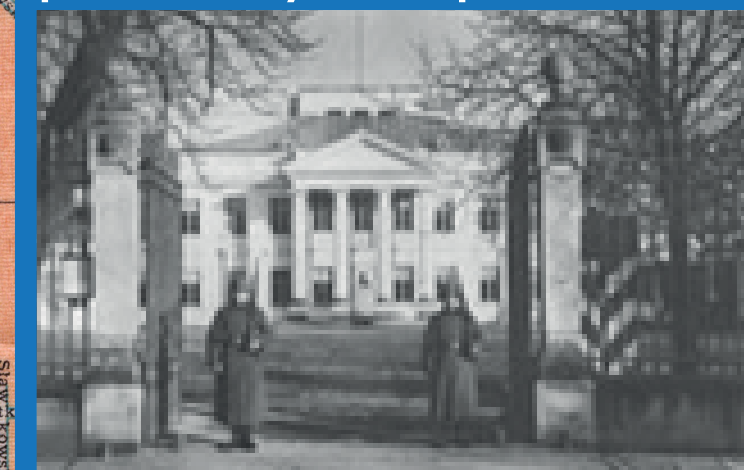
Architektura czasów saskich – Pałac Saski



Plac Piłsudskiego przemianowany na Adolf-Hitler-Platz



Pałacyk Belweder jako rezydencja Hitlera



Regularny układ ulic i zabudowy Starego Miasta



Aleje Jerozolimskie przemianowane na Bahnhof Straße (ul. Dworcowa) – główny trakt komunikacyjny na osi zachód-wschód

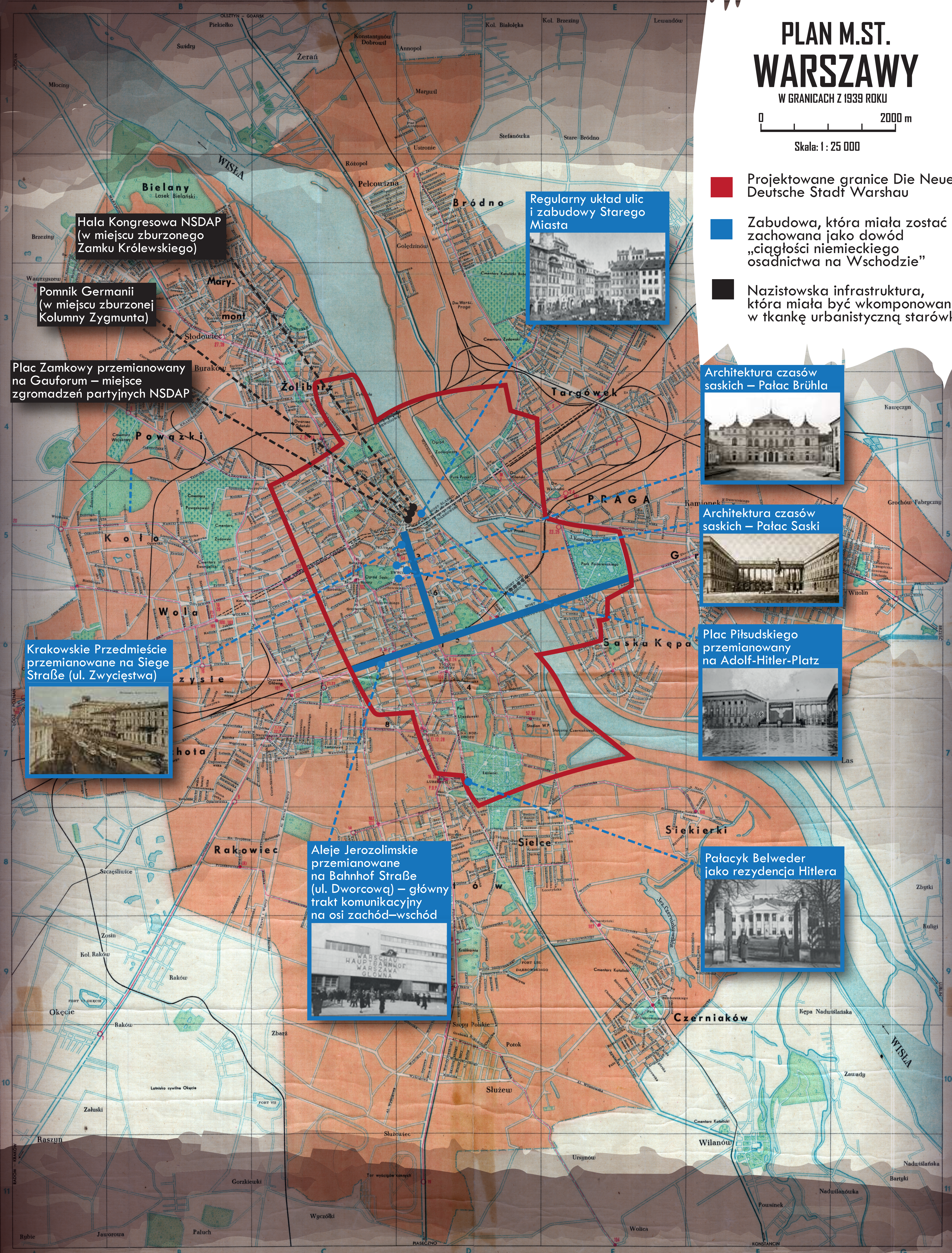


Hala Kongresowa NSDAP (w miejscu zburzonego Zamku Królewskiego)

Pomnik Germanii (w miejscu zburzonej Kolumny Zygmunta)

Plac Zamkowy przemianowany na Gauforum – miejsce zgromadzeń partyjnych NSDAP

Krakowskie Przedmieście przemianowane na Siege Straße (ul. Zwycięstwa)



INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Gdańsku

Opracowanie: Bartosz Januszewski
Recenzja: dr Dariusz Gałaszewski
Korekta językowa: dr Roksana Blech
Grafika: Piotr Wiejak

Wykorzystane materiały:

Gołębiowska P., *Miasto skazane na śmierć*, „Biuletyn IPN”, 2019, nr 11.
Gromski J., *Plany Warszawy i mapy okolic Warszawy w zbiorach Muzeum Historycznego m. st. Warszawy*, „Almanach Muzealny” 1997, nr 1.
Okupacja i ruch oporu w dzienniku Hansa Franka 1939–1945, t. 1–2, red. Z. Polubiec, Warszawa 1970.
Raport o stratach wojennych Warszawy, red. W. Fałkowski, Warszawa 2004.

Zdjęcia:

Archiwum IPN, Biblioteka Narodowa, Google Maps oraz domeny publiczne.